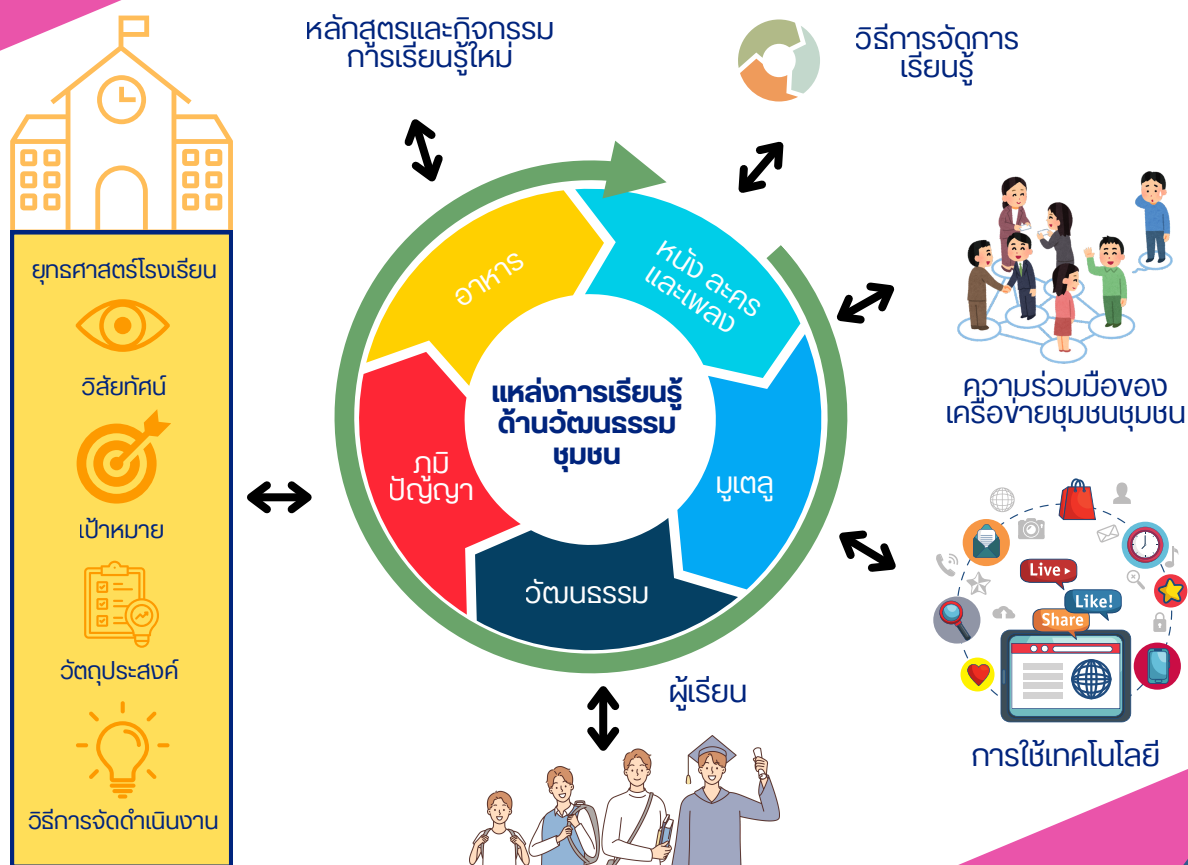

การพัฒนาระบบนิเวศการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้าง ศักยภาพสร้างสรรค์ด้านวัฒนธรรม สำหรับโรงเรียนขยายโอกาส อำเภอกำแพง จังหวัดลพบุรี

DEVELOPMENT OF A LEARNING ECOSYSTEM TO ENHANCE CULTURAL
CREATIVITY POTENTIAL FOR THE OPPORTUNITY EXPANSION SCHOOL,
THA WUNG DISTRICT, LOP BURI PROVINCE

พิชยา พรมาลี* และนารีรัตน์ สุวรรณวารี
Pichaya Pornmalee* and Nareerat Suwanvaree

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
Faculty of Education, Thepsatri Rajabhat University
*Corresponding email: pp_pichaya@lawasri.tru.ac.th

การพัฒนาระบบนิเวศการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างศักยภาพสร้างสรรค์ด้านวัฒนธรรม
สำหรับโรงเรียนขยายโอกาส อำเภотаวัง จังหวัดลพบุรี
DEVELOPMENT OF A LEARNING ECOSYSTEM TO ENHANCE CULTURAL CREATIVITY
POTENTIAL FOR THE OPPORTUNITY EXPANSION SCHOOL,
THA WUNG DISTRICT, LOP BURI PROVINCE

พิชยา พรมาลี* และนารีรัตน์ สุวรรณวาริ

Pichaya Pornmalee* and Nareerat Suwanvaree

¹คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

¹Faculty of Education, Thepsatri Rajabhat University

*Corresponding email: pp_pichaya@lawasri.tru.ac.th

วันที่รับ: 30 มิถุนายน 2568, วันที่แก้ไข: 19 กันยายน 2568, วันที่ตอบรับ: 25 กันยายน 2568

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาและรวบรวมแหล่งเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมของชุมชนอำเภотаวัง จังหวัดลพบุรี 2. พัฒนาระบบนิเวศการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างศักยภาพสร้างสรรค์ด้านวัฒนธรรม สำหรับโรงเรียนขยายโอกาส อำเภотаวัง จังหวัดลพบุรี และ 3. ประเมินศักยภาพของนักเรียนด้านทักษะอาชีพเชิงสร้างสรรค์ด้านวัฒนธรรม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้มี 3 กลุ่ม เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ ภูมิปัญญา และผู้นำชุมชน จำนวน 15 คน ผู้อำนวยการ ครู และบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 20 คน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 15 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม แบบประเมินศักยภาพของนักเรียน และแบบประเมินความเหมาะสมของระบบนิเวศการเรียนรู้ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์เชิงพรรณนา ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่า t

ผลการวิจัยพบว่า แหล่งเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมของชุมชน มี 6 มิติซอฟต์แวร์ ได้แก่ อาหารไทย ภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรมไทย ท้องเที่ยว มูเตลู และหนังละครและเพลงไทย สำหรับการพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างศักยภาพสร้างสรรค์ด้านวัฒนธรรม มี 6 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ ยุทธศาสตร์การดำเนินงาน หลักสูตรและกิจกรรมการเรียนรู้ใหม่ วิธีการจัดการเรียนรู้ แหล่งการเรียนรู้ด้านวัฒนธรรม การใช้เทคโนโลยี และความร่วมมือของเครือข่ายชุมชน โดยระบบนิเวศการเรียนรู้มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และผลประเมินศักยภาพของนักเรียนด้านทักษะอาชีพเชิงสร้างสรรค์ด้านวัฒนธรรม พบว่า นักเรียนมีทักษะอาชีพเชิงสร้างสรรค์ด้านวัฒนธรรม หลังเข้าร่วมกิจกรรมสูงกว่าก่อนเข้าร่วมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าเฉลี่ยหลังปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: ระบบนิเวศการเรียนรู้, วัฒนธรรม, แหล่งเรียนรู้, โรงเรียนขยายโอกาส

Abstract

This research aimed to 1. identify and document the cultural learning resources within the Tha Wung District, Lop Buri Province; 2. develop a learning ecosystem designed to enhance cultural creativity potential for opportunity expansion schools in the district; and 3. assess students' cultural creativity potential. The sample, selected using a purposive sampling technique, comprised three groups: 15 local wisdom experts and community leaders, 20 school directors, teachers, and educational personnel, and 15 seventh-grade students. Research instruments included an interview form, a questionnaire, a student potential assessment form, and an assessment form to evaluate the suitability of the learning ecosystem. Data were analyzed using descriptive statistics, mean, standard deviation, and t-test.

The findings revealed that the cultural learning resources comprised six soft power components: Thai food, local wisdom, Thai culture, tourism, mutelu (a Thai pop-culture term referring to modern spiritual practices and beliefs), and Thai movies, dramas, and songs. The learning ecosystem consisted of six key components: operational strategy, new curriculum and learning activities, instructional methods, cultural learning resources, use of technology, and cooperation among community networks. The overall suitability of the learning ecosystem for enhancing cultural creativity potential was rated at the highest level. Students' cultural creativity potential after participating in the program was significantly higher than before, at the .05 level of statistical significance, with their average performance score in practical work rated at a high level.

Keywords: Learning ecosystem, Culture, Learning resource, Opportunity expansion school

บทนำ

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีความมั่งคั่งด้านวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ ภูมิปัญญา และมีอัตลักษณ์ที่โดดเด่น ถือเป็น “ทุนทางวัฒนธรรม” (Cultural Capital) ที่สามารถนำไปสู่การสร้างภูมิพลังทางวัฒนธรรม หรือ ซอฟต์พาวเวอร์ (Soft Power) อันเป็นพลังที่เกิดจากความน่าสนใจ การยอมรับและการดึงดูดใจโดยไม่ต้องใช้กำลัง บังคับ (Nye, 2004, p. 5) ซึ่งเป็นแนวคิดที่ได้รับการพัฒนาและขยายผลอย่างต่อเนื่องในบริบทสังคมไทยสอดคล้องกับพระ เจริญวัฒนธรรม (2565, น. 2) อธิบายว่า ซอฟต์พาวเวอร์ในมิติของคนไทย หมายถึง ภูมิพลังทางวัฒนธรรมที่หลอมรวมคุณค่าความเป็นไทยผ่านมิติของอาหาร ศิลปะ วัฒนธรรม ภูมิปัญญา และเอกลักษณ์ของชาติไทยสามารถนำไปต่อยอดเป็นพลังในการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ ในปัจจุบันการพัฒนาซอฟต์พาวเวอร์ถือเป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์สำคัญของชาติ ตามที่รัฐบาลมีนโยบายสนับสนุนการสร้างสรรค หรือ Soft Power ของประเทศเพื่อยกระดับและพัฒนาความสามารถด้านความรู้ ความสามารถ และความคิดสร้างสรรค์ของคนไทยให้สร้างมูลค่าและสร้างรายได้ รวมทั้งอนุรักษ์ ฟื้นฟู และพัฒนาต่อยอดศิลปะ วัฒนธรรม และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อนำมาต่อยอดในการสร้างมูลค่าเพิ่ม (คณะกรรมการการวิสามัญ, 2567, น. 6) อีกทั้งเป็นการส่งเสริมและสร้างความ

เชื่อมั่นของประเทศไทยในเวทีโลก และการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนผ่านมิติซอฟต์แวร์ 6 ด้าน ได้แก่ 1. อาหารไทย 2. ภูมิปัญญา 3. วัฒนธรรมไทย 4. ท่องเที่ยวไทย 5. มูเตลู และ 6. หนัง ละครและเพลงไทย ซึ่งทุกมิติสามารถนำมาเชื่อมโยงกับการเรียนรู้ของคนไทยทุกช่วงวัย เพื่อสร้างความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ และพัฒนาทักษะอาชีพเชิงสร้างสรรค์ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก โดยเพิ่มความเข้มข้นในการขับเคลื่อนซอฟต์แวร์ของไทยให้เกิดผลสำเร็จเป็นรูปธรรมในทุกสาขาที่เกี่ยวข้อง สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ. 2561–2580 ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ มีเป้าหมายการพัฒนาคนในทุกมิติและทุกช่วงวัยให้เป็นคนเก่ง คนดี มีคุณภาพ มีนิสัยรักการเรียนรู้ และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต สู่การเป็นคนไทยที่มีทักษะสูง เป็นนวัตกรรม นวัตกรรม นักคิด ผู้ประกอบการ เกษตรกรยุคใหม่และอื่น ๆ โดยมีสัมมาชีพตามความถนัดของตนเอง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561, น. 9)

การสร้าง “พลังคน” ที่สามารถขับเคลื่อนซอฟต์แวร์ได้อย่างยั่งยืน จำเป็นต้องพัฒนาระบบนิเวศการเรียนรู้ (Learning Ecosystem) ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต ครอบคลุมการเรียนรู้ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน มีความหลากหลายของแหล่งเรียนรู้ และเปิดการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริงตามบริบทของชุมชน ซึ่งสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2564) ได้เสนอแนวคิดการสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ว่าเป็นระบบความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียน และสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้ที่เน้นพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนมีองค์ประกอบในการออกแบบและพัฒนานาบรรยากาศการเรียนรู้ของผู้เรียน ต้องเป็นระบบที่เชื่อมโยงแหล่งเรียนรู้ ทุนทางสังคม และวัฒนธรรม ครอบครัว ชุมชน ภาคการศึกษา และภาคส่วนอื่น ๆ เพื่อสร้างการเรียนรู้ที่ต่อเนื่อง โดยเฉพาะโรงเรียนขยายโอกาส ซึ่งตั้งอยู่ในพื้นที่ในชนบท จำเป็นต้องมีการพัฒนาระบบนิเวศการเรียนรู้ที่สามารถใช้ศักยภาพของท้องถิ่นเป็นฐานเพื่อบ่มเพาะศักยภาพสร้างสรรค์ด้านวัฒนธรรม

ในบริบทของอำเภอท่าม่วง จังหวัดลพบุรี เป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายของทุนทางวัฒนธรรมทั้งในด้านอาหารพื้นบ้าน ภูมิปัญญา การเกษตร หัตถกรรม ประเพณี และความเชื่อ ตลอดจนแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ถือเป็นโอกาสสำคัญในการนำทรัพยากรดังกล่าว มาใช้เป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อส่งเสริมซอฟต์แวร์ผ่านระบบนิเวศการเรียนรู้ในโรงเรียนขยายโอกาส โดยเน้นการบูรณาการองค์ความรู้ซอฟต์แวร์ของโรงเรียนขยายโอกาสเข้ากับกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้นโยบายของกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (2566, น. 54) ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจไทยด้วยเศรษฐกิจสร้างคุณค่าและเศรษฐกิจสร้างสรรค์ให้มีความสามารถในการแข่งขัน และพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน พร้อมสู่ออนาคต มีเป้าหมายประเทศไทยยกระดับการพัฒนาเศรษฐกิจโดยใช้กำลังคนสมรรถนะสูง วิทยาศาสตร์ นวัตกรรมและเทคโนโลยีสำหรับการยกระดับอุตสาหกรรมเป้าหมายสำคัญของประเทศ และพัฒนาผู้ประกอบการฐานนวัตกรรม เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันระดับสากลด้วยเศรษฐกิจสร้างคุณค่า และเศรษฐกิจสร้างสรรค์ สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงสู่อนาคต

ภารกิจของมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 มาตรา 7 (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2547, น. 2) ได้กำหนดให้มหาวิทยาลัยเป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นที่เสริมสร้างพลังปัญญาของแผ่นดิน ฟื้นฟูพลังการเรียนรู้ เชิดชูภูมิปัญญาของท้องถิ่น สร้างสรรค์ศิลปวิทยาเพื่อความเจริญก้าวหน้าอย่างมั่นคง และยั่งยืน การดำเนินการวิจัยเพื่อพัฒนาระบบนิเวศการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างศักยภาพสร้างสรรค์ด้านวัฒนธรรม จึงสอดคล้องกับพันธกิจดังกล่าว โดยมหาวิทยาลัยราชภัฏในฐานะ

สถาบันอุดมศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น สามารถเป็นแกนกลางในการประสานความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานภาคส่วนอื่น ๆ เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้ด้านซอฟต์แวร์ในท้องถิ่น และออกแบบกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนขยายโอกาส ดังนั้นคณะผู้วิจัย จึงเล็งเห็น ความสำคัญของการสร้างการพัฒนาระบบนิเวศการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างศักยภาพสร้างสรรค์ด้านวัฒนธรรม สำหรับโรงเรียนขยายโอกาส อำเภอท่าม่วง จังหวัดลพบุรี จึงมุ่งศึกษาแหล่งเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมของชุมชน รูปแบบ องค์ประกอบ และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาระบบนิเวศการเรียนรู้ที่สามารถบูรณาการซอฟต์แวร์ เป็น ฐานของการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาทักษะสร้างสรรค์ และสามารถนำทุนทางวัฒนธรรมไปต่อยอดสู่การสร้างมูลค่าทาง เศรษฐกิจชุมชน อันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้เรียน ครอบครัว และชุมชนได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาและรวบรวมแหล่งเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมของชุมชน อำเภอท่าม่วง จังหวัดลพบุรี
2. เพื่อพัฒนาระบบนิเวศการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างศักยภาพสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรมสำหรับโรงเรียน ขยายโอกาส อำเภอท่าม่วง จังหวัดลพบุรี
3. เพื่อประเมินศักยภาพของนักเรียนด้านทักษะอาชีพเชิงสร้างสรรค์ด้านวัฒนธรรม

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตที่เกี่ยวกับเนื้อหาที่ศึกษา

การศึกษาแหล่งเรียนรู้ของชุมชน รวบรวมภูมิปัญญาเครือข่ายของแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นผ่านมิติซอฟต์แวร์ เพื่อเป็นฐานในการพัฒนาระบบนิเวศการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างศักยภาพสร้างสรรค์ด้านวัฒนธรรมสำหรับโรงเรียน ขยายโอกาส อำเภอท่าม่วง จังหวัดลพบุรี

ขอบเขตที่เกี่ยวกับเวลา

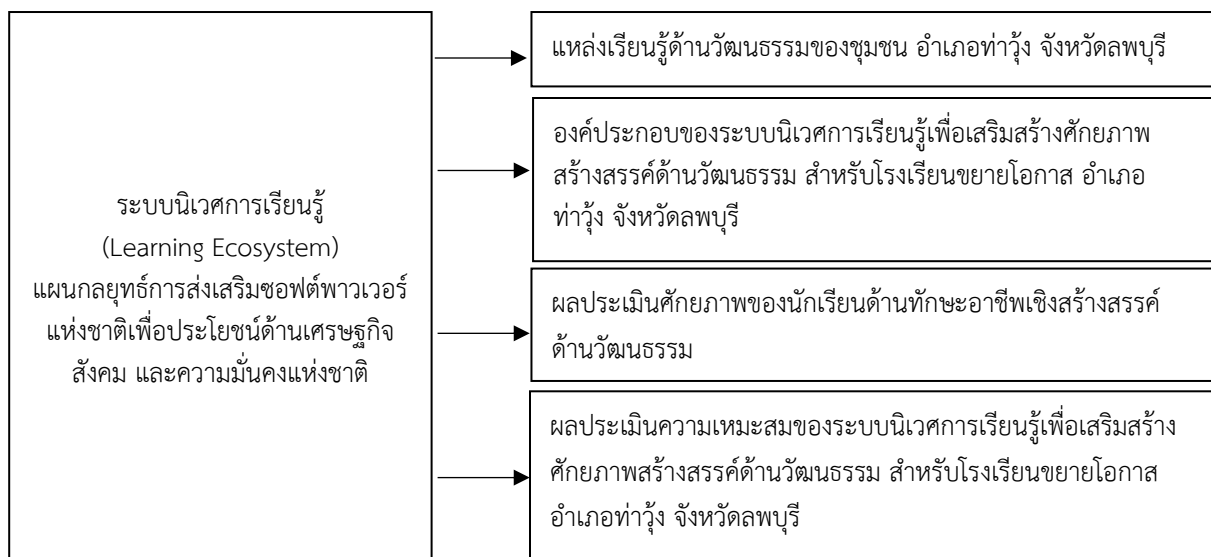
เดือนมกราคม 2567- เดือนมีนาคม 2568

ขอบเขตที่เกี่ยวกับวิธีการรวบรวมข้อมูล

การวิจัยนี้เป็นการวิจัย และพัฒนา (Research and development: R&D) แบ่งวิธีการรวบรวมข้อมูล เป็น 2 ระยะ ทั้งเชิงคุณภาพ และเชิงปริมาณ

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 แสดงกรอบกระบวนการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัย และพัฒนา (Research and development: R&D) มีวิธีการวิจัย ดังนี้

กลุ่มเป้าหมาย

1. ผู้ทรงคุณวุฒิ ภูมิปัญญา ผู้นำชุมชนและผู้เกี่ยวข้อง เป็นบุคคลที่เป็นที่ยอมรับของชุมชน จำนวน 15 คน ได้มาโดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง จากหลากหลายสาขาวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมในพื้นที่อำเภอน้ำขุ่น จังหวัดลพบุรี ซึ่งเป็นบุคคลที่ได้รับการยอมรับจากชุมชน มีองค์ความรู้และประสบการณ์ในการประกอบอาชีพ
2. ผู้อำนวยการ ครู และบุคลากรการศึกษาโรงเรียนขยายโอกาส อำเภอน้ำขุ่น จังหวัดลพบุรี จำนวน 4 โรงเรียน ปีการศึกษา 2/2567 จำนวน 20 คน ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการจัดการเรียนรู้
3. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ปีการศึกษา 2/2567 จากโรงเรียนวัดโพธิ์เกษตร อำเภอน้ำขุ่น จังหวัดลพบุรี จำนวน 15 คน ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เนื่องจากเป็นโรงเรียนขยายโอกาสที่อยู่ในพื้นที่เป้าหมายของโครงการวิจัย และมีบริบทด้านวัฒนธรรมที่หลากหลายเหมาะสมต่อการทดลองใช้ระบบนิเวศการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น อีกทั้งนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เป็นช่วงวัยที่เหมาะสมในการส่งเสริมทักษะอาชีพเชิงสร้างสรรค์ด้านวัฒนธรรมผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการมีส่วนร่วมและการลงมือปฏิบัติจริง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1. แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างผู้ทรงคุณวุฒิ ภูมิปัญญา ผู้นำชุมชน และผู้เกี่ยวข้องในชุมชน เพื่อค้นหาแหล่งการเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมของชุมชน องค์ความรู้ และภูมิปัญญาของชุมชน

2. แบบสอบถามผู้อำนวยการ ครู และบุคลากรโรงเรียนขยายโอกาส เพื่อกำหนดองค์ประกอบ และแนวทางการดำเนินงานของระบบนิเวศการเรียนรู้ 3. แบบประเมินศักยภาพของนักเรียนด้านทักษะอาชีพ และ 4. แบบประเมินความเหมาะสมของระบบนิเวศการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างศักยภาพสร้างสรรค์ด้านวัฒนธรรม

การเก็บรวบรวมข้อมูล วิธีการรวบรวมข้อมูล แบ่งงานวิจัยออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 (Research Phase 1: R1) การศึกษาและรวบรวมแหล่งเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมของชุมชนอำเภอดงหลวง จังหวัดลพบุรี ดำเนินการดังนี้

1. สืบหาแหล่งเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมในพื้นที่ที่สอดคล้องกับมิติซอฟต์แวร์ พร้อมรวบรวมข้อมูลองค์ความรู้ของชุมชน อำเภอดงหลวง จังหวัดลพบุรี
2. สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ภูมิปัญญา ผู้นำชุมชน และผู้เกี่ยวข้องในชุมชน จำนวน 15 คน เพื่อรวบรวมองค์ความรู้ และแนวทางการเรียนรู้ที่สามารถนำมาใช้พัฒนาระบบนิเวศการเรียนรู้
3. จัดประชุมเพื่อคัดเลือกและจัดกลุ่มแหล่งเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมที่เหมาะสมสำหรับใช้เป็นฐานในการพัฒนาระบบนิเวศการเรียนรู้ สำหรับโรงเรียนขยายโอกาส อำเภอดงหลวง จังหวัดลพบุรี
4. วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาและสังเคราะห์แนวทางการเรียนรู้ที่ได้ เพื่อใช้ในการออกแบบโครงสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างศักยภาพสร้างสรรค์ด้านวัฒนธรรม

ระยะที่ 2 (Research Phase 2: R2) การพัฒนาระบบนิเวศการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างศักยภาพสร้างสรรค์ด้านวัฒนธรรม สำหรับโรงเรียนขยายโอกาส อำเภอดงหลวง จังหวัดลพบุรี ดำเนินการดังนี้

1. จัดประชุมผู้อำนวยการ ครู และบุคลากรของโรงเรียนขยายโอกาส เพื่อเสนอแนวคิดและโครงสร้างของระบบนิเวศการเรียนรู้ พร้อมทั้งเก็บข้อมูลผ่านแบบสอบถามเกี่ยวกับองค์ประกอบที่เหมาะสมในการพัฒนาระบบ
2. นำผลการประชุมและข้อเสนอแนะจากผู้อำนวยการ ครู และบุคลากรของโรงเรียนขยายโอกาส มาพิจารณาและปรับปรุงองค์ประกอบของระบบนิเวศการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน
3. สืบหาข้อมูลระหว่างกระบวนการเรียนรู้ไปใช้ในสถานการณ์จริง เพื่อวางแผนการจัดเตรียมแหล่งเรียนรู้ วิธีการจัดการเรียนรู้ สื่อเทคโนโลยี สถานที่ และความร่วมมือของเครือข่ายชุมชน
4. ทดลองการใช้ระบบนิเวศการเรียนรู้กับนักเรียน จำนวน 15 คน ผ่านกิจกรรมอาชีพ 4 ทักษะ โดยเก็บข้อมูลการพัฒนาทักษะอาชีพ วิเคราะห์ข้อมูล และสรุปผลการทดลอง
5. ประเมินความเหมาะสมของระบบนิเวศการเรียนรู้โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ภูมิปัญญา ผู้นำชุมชน ผู้อำนวยการโรงเรียน ครู และผู้ที่เกี่ยวข้อง จำนวน 30 คน โดยใช้แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากแบบสัมภาษณ์ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา พิจารณาคำถามแบบปลายเปิดใช้การวิเคราะห์เชิงบรรยาย วิเคราะห์ข้อมูลตัวเลข แบบประเมินศักยภาพของนักเรียนด้านทักษะอาชีพ (ก่อนและหลังพัฒนา) และประเมินความเหมาะสมเพื่อรับรองระบบนิเวศการเรียนรู้ใช้วิธีการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และการหาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และวิเคราะห์ผลเปรียบเทียบคะแนนศักยภาพก่อนและหลังพัฒนาทักษะของนักเรียน โดยใช้สถิติการทดสอบ t

จริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

ผู้วิจัยได้รับการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์จากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์
วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดยะลา รหัสจริยธรรมการวิจัย SCPHYLIRB-2567-268

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาและรวบรวมแหล่งเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมของชุมชน อำเภอท่าวุ้ง จังหวัดลพบุรี

จากการศึกษาแหล่งเรียนรู้ของชุมชน อำเภอท่าวุ้ง จังหวัดลพบุรี พบว่า แหล่งเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมของชุมชนจำแนกเป็น 6 กลุ่ม ได้แก่ 1. กลุ่มอาหารไทย เป็นกลุ่มที่สร้างผลิตภัณฑ์อาหาร จำนวน 16 คน/กลุ่ม 2. กลุ่มภูมิปัญญาท้องถิ่น มีจำนวน 67 คน/กลุ่ม 3. กลุ่มวัฒนธรรมไทย มีจำนวน 54 คน/กลุ่ม 4. กลุ่มท่องเที่ยว มีจำนวน 34 วัด 5. กลุ่มมรดก มีจำนวน 5 คน/กลุ่ม และ 6. กลุ่มหนัง ละครและเพลงไทย มีจำนวน 9 คน/กลุ่ม และพบว่า มีวิธีการเรียนรู้ 8 รูปแบบ ได้แก่ 1. การเรียนรู้จากการถ่ายทอดในครอบครัว 2. การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง 3. การเรียนรู้โดยการถ่ายทอดจากคนรุ่นก่อนให้คนรุ่นใหม่ 4. การเรียนรู้จากการลองผิดลองถูก 5. การเรียนรู้ที่เกิดจากความชอบและความต้องการของตนเอง 6. การเรียนรู้จากสื่อเทคโนโลยี 7. การเรียนรู้จากการทำงานร่วมกัน และ 8. การเรียนรู้จากการอบรมของหน่วยงาน/องค์กร

ผลการพัฒนาระบบนิเวศการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างศักยภาพสร้างสรรค์ด้านวัฒนธรรม สำหรับโรงเรียนขยายโอกาส อำเภอท่าวุ้ง จังหวัดลพบุรี ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 ยุทธศาสตร์การดำเนินงาน ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ดังนี้

1. การกำหนดวิสัยทัศน์ มีแนวทางหลัก 4 ประการดังนี้ 1. มุ่งสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงแหล่งเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมกับมิติซอฟต์แวร์ 2. สร้างเครือข่ายความร่วมมือกับแหล่งเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมของชุมชนในการจัดการเรียนรู้ให้นักเรียนมีทักษะอาชีพและศักยภาพเชิงสร้างสรรค์ 3. เปิดโอกาส และสร้างพื้นที่การเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมให้นักเรียนพัฒนาตนเองตามความถนัด และความสนใจ และ 4. ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ทักษะการแก้ปัญหา และใช้เทคโนโลยีดิจิทัลพัฒนาผลิตภัณฑ์

2. การกำหนดวัตถุประสงค์ มีแนวทางหลัก 4 ประการดังนี้ 1. ส่งเสริมระบบนิเวศการเรียนรู้บนฐานด้านวัฒนธรรมของชุมชนเพื่อสืบสานภูมิปัญญา และให้เกิดความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของตนเอง 2. สร้างเครือข่ายความร่วมมือแบบมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนกับแหล่งเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมของชุมชน 3. บ่มเพาะทักษะอาชีพอย่างสร้างสรรค์ที่เชื่อมโยงกับแหล่งเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมต่อยอดสามารถสร้างรายได้ให้ครอบครัว 4. บูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลสร้างฐานข้อมูลแหล่งเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมของชุมชนออนไลน์

3. เป้าหมายของโรงเรียน มีแนวทางหลัก 4 ประการดังนี้ 1. พัฒนานักเรียนให้ตระหนักและเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมของชุมชน 2. ยกระดับโรงเรียนให้มีพื้นที่ด้านวัฒนธรรม 3. ส่งเสริมให้นักเรียนได้พัฒนาตนเอง และเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริงทั้งในโรงเรียนและแหล่งเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมของชุมชน และ 4. สร้างความเข้มแข็งให้ครูร่วมกับชุมชนในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมของชุมชน

4. วิธีการจัดดำเนินงาน มีแนวทางหลัก 5 วิธี ดังนี้ 1. บูรณาการความรู้และทักษะด้านวัฒนธรรมในหลักสูตรร่วมกับภูมิปัญญาท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมของชุมชน 2. ออกแบบหลักสูตรฐานสมรรถนะด้านวัฒนธรรมที่เน้นการจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ และความคิดสร้างสรรค์ 3. พัฒนาแหล่งเรียนรู้ และ

ฐานข้อมูลดิจิทัลด้านวัฒนธรรม 4. ส่งเสริมให้ผู้เรียนออกแบบและสร้างสรรค์สื่อดิจิทัลด้านวัฒนธรรมของชุมชน และ 5. สร้างเครือข่ายวัฒนธรรมเชื่อมโยงการเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมของชุมชน

องค์ประกอบที่ 2 หลักสูตรและกิจกรรมการเรียนรู้ใหม่ มีแนวทางหลัก 6 ประการดังนี้ 1. หลักสูตรฐานสมรรถนะวัฒนธรรมท้องถิ่น 2. หลักสูตรบูรณาการกลุ่มสาระวิชาหลักกับวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ส่งเสริมศักยภาพสร้างสรรค์ด้านวัฒนธรรม 3. ออกแบบหลักสูตรที่ส่งเสริมกิจกรรมวัฒนธรรมที่หลากหลายและเชื่อมโยงกับวิถีชีวิต อาชีพ การท่องเที่ยว และสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ 4. ออกแบบกิจกรรมที่ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสร้างสรรค์ผลงานส่งเสริมการเผยแพร่วัฒนธรรมท้องถิ่น 5. ออกแบบกิจกรรมห้องเรียนเสมือนจริงด้านวัฒนธรรมเพื่อเปิดโอกาสการเรียนรู้ และ 6. หลักสูตรที่มีความยืดหยุ่นเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตตามความต้องการของผู้เรียน

องค์ประกอบที่ 3 วิธีการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาทักษะอาชีพและศักยภาพ มีแนวทางหลัก 8 วิธี ดังนี้ 1. การเรียนรู้โดยใช้แหล่งการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐาน 2. การเรียนรู้แบบโครงงานที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง 3. การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ผ่านการปฏิบัติจริง 4. การจัดกิจกรรมสร้างการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมกับชุมชน 5. การเรียนรู้ที่เน้นการคิดสร้างสรรค์ด้านวัฒนธรรม 6. การเรียนรู้เชื่อมโยงกับการสร้างเครือข่ายภูมิปัญญาชุมชน 7. การเรียนรู้ผ่านการใช้เทคโนโลยีสร้างสรรค์ และ 8. การเรียนรู้จากการสร้างแรงบันดาลใจด้านวัฒนธรรม

องค์ประกอบที่ 4 แหล่งการเรียนรู้ด้านวัฒนธรรม มีแนวทางหลัก 5 ประการดังนี้ 1. สร้างเครือข่ายความร่วมมือกับชุมชนและผู้ประกอบการ 2. จัดทำแผนที่แหล่งการเรียนรู้ด้านวัฒนธรรม และจัดทำฐานข้อมูลที่ง่ายต่อการสืบค้น 3. จัดกิจกรรมแบบมีส่วนร่วมกับแหล่งการเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมของชุมชน 4. ส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้เทคโนโลยีนำเสนอผลงานเชิงสร้างสรรค์เพื่อเผยแพร่แหล่งการเรียนรู้ด้านวัฒนธรรม 5. ส่งเสริมแหล่งการเรียนรู้ด้านวัฒนธรรม และร่วมมือกับชุมชนพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่องให้เหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียน

องค์ประกอบที่ 5 การใช้เทคโนโลยีด้านวัฒนธรรม มีแนวทางหลัก 4 ประการดังนี้ 1. ส่งเสริมการจัดหลักสูตรแพลตฟอร์มออนไลน์ที่เน้นองค์ความรู้ด้านวัฒนธรรมที่เข้าถึงได้ง่าย 2. ใช้เทคโนโลยีเผยแพร่และแลกเปลี่ยนด้านวัฒนธรรมกับโรงเรียนอื่น ๆ ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ โดยสร้างคลังข้อมูลของโรงเรียน สร้างเนื้อหา และจัดนิทรรศการเสมือนจริง VR/AR นำเสนอเรื่องราวด้านวัฒนธรรม 3. ให้ผู้เรียนใช้เทคโนโลยีในการสร้างสรรค์ สื่อมัลติมีเดีย เกม และผลงานด้านวัฒนธรรมผ่านสื่อออนไลน์ และ 4. ส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้เทคโนโลยีสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ด้านวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยการสื่อสารผ่านการเล่าเรื่องราว ภาพถ่าย เสียงและคลิปวิดีโอ

องค์ประกอบที่ 6 ความร่วมมือของเครือข่ายชุมชน มีแนวทางหลัก 5 ประการดังนี้ 1. พัฒนาความร่วมมือสร้างการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมกับภูมิปัญญาและผู้เชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรม 2. จัดทำความร่วมมือเชิงวัฒนธรรมกับสถาบันการศึกษา ภาครัฐ จังหวัด หน่วยงานท้องถิ่น และภาคเอกชนในการจัดทำโครงการ หรือวิจัยเกี่ยวกับการอนุรักษ์ และพัฒนาผลิตภัณฑ์ด้านวัฒนธรรม 3. ส่งเสริมการสร้างเครือข่ายชุมชนออนไลน์ เชื่อมโยงโรงเรียนกับชุมชน ภูมิปัญญา และผู้เชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรมเพื่อเผยแพร่ผลงานผลิตภัณฑ์ของผู้เรียน 4. ส่งเสริมการสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรมระดับประเทศ ร่วมกันจัดโครงการพิเศษในการอนุรักษ์ และพัฒนาผลิตภัณฑ์ด้านวัฒนธรรมชุมชน และ 5. ขับเคลื่อนกิจกรรมด้านวัฒนธรรมโดยร่วมมือกับเครือข่ายชุมชนอย่างต่อเนื่อง

ผลการทดลองใช้ระบบนิเวศการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างศักยภาพสร้างสรรค์ด้านวัฒนธรรม สำหรับ
โรงเรียนขยายโอกาส อำเภอน้ำขุ่น จังหวัดลพบุรี ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการประเมินศักยภาพของนักเรียนด้านทักษะอาชีพเชิงสร้างสรรค์ก่อนและหลังปฏิบัติ (N=15)

รายการประเมิน	ก่อนปฏิบัติ		หลังปฏิบัติ		ผล	ผลการพัฒนา		
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	t	sig	ผล
1. นักเรียนสามารถประเมินศักยภาพด้านทักษะอาชีพเชิงสร้างสรรค์ด้านวัฒนธรรมของตนเองได้	2.67	0.49	3.87	0.35	มาก	-6.874	.000	ดีขึ้น
2. นักเรียนมั่นใจว่าตนเองมีความสามารถทางด้านใด	2.67	0.49	3.87	0.52	มาก	-5.392	.000	ดีขึ้น
3. นักเรียนสามารถเลือกประกอบอาชีพที่เหมาะสมกับบุคลิกภาพของตนเองได้	2.53	0.52	3.80	0.41	มาก	-8.264	.000	ดีขึ้น
4. นักเรียนสามารถค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพที่สนใจ ในแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ ได้	2.67	0.62	3.39	0.26	มาก	-6.971	.000	ดีขึ้น
5. นักเรียนเข้าใจลักษณะงาน ในอาชีพที่สนใจ	2.67	0.62	3.60	0.51	มาก	-4.525	.000	ดีขึ้น
6. นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมวัฒนธรรมที่สนใจ	2.53	0.52	3.73	0.46	มาก	-6.874	.000	ดีขึ้น
สรุปภาพรวม	2.62	0.54	3.71	0.42	มาก	-6.483	.000	ดีขึ้น

จากตารางที่ 1 การวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับศักยภาพของนักเรียนด้านทักษะอาชีพเชิงสร้างสรรค์ด้านวัฒนธรรมหลังเข้าร่วมกิจกรรมอาชีพ 4 ทักษะ พบว่า นักเรียนมีพัฒนาการด้านทักษะอาชีพดีขึ้น โดยผลการประเมินในภาพรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยหลังปฏิบัติ ($\bar{X}$ =3.71) สูงวก่าก่อนปฏิบัติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลประเมินความเหมาะสมของระบบนิเวศการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างศักยภาพสร้างสรรค์ด้านวัฒนธรรม สำหรับโรงเรียนขยายโอกาสอำเภอท่าม่วง จังหวัดลพบุรี ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลประเมินความเหมาะสมของระบบนิเวศการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างศักยภาพสร้างสรรค์ด้านวัฒนธรรม
สำหรับโรงเรียนขยายโอกาสอำเภอท่าม่วง จังหวัดลพบุรี (N=30)

รายการประเมินองค์ประกอบของรูปแบบ	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
1. ด้านยุทธศาสตร์การดำเนินงานของโรงเรียน	4.58	0.50	มากที่สุด
2. ด้านหลักสูตรและกิจกรรมการเรียนรู้ใหม่	4.59	0.50	มากที่สุด
3. ด้านวิธีการจัดการเรียนรู้	4.61	0.50	มากที่สุด
4. ด้านแหล่งการเรียนรู้ของชุมชน	4.63	0.49	มากที่สุด
5. ด้านการใช้เทคโนโลยี	4.71	0.46	มากที่สุด
6. ด้านความร่วมมือของเครือข่ายชุมชน	4.61	0.51	มากที่สุด
สรุปรวม	4.62	0.49	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลประเมินความเหมาะสมของระบบนิเวศการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างศักยภาพ
สร้างสรรค์ด้านวัฒนธรรมทั้ง 6 องค์ประกอบ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ภูมิปัญญา ผู้นำชุมชน ผู้อำนวยการโรงเรียน ครู
และผู้ที่เกี่ยวข้อง จำนวน 30 คน มีความสอดคล้องกันอยู่ในระดับมากที่สุดทุกรายการ ($\bar{X}$ = 4.62)

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาและรวบรวมแหล่งเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมของชุมชนเพื่อเป็นฐานในการพัฒนาระบบนิเวศ
การเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างศักยภาพสร้างสรรค์ด้านวัฒนธรรม สำหรับโรงเรียนขยายโอกาส อำเภอท่าม่วง จังหวัด
ลพบุรี จำแนกตามมิติด้านวัฒนธรรม 6 กลุ่ม ได้แก่

1. กลุ่มอาหารไทย สร้างผลิตภัณฑ์อาหาร มีจำนวน 16 คน/กลุ่ม 2. กลุ่มภูมิปัญญาท้องถิ่น มีจำนวน
67 คน/กลุ่ม 3. กลุ่มวัฒนธรรมไทย มีจำนวน 54 คน/กลุ่ม 4. กลุ่มการท่องเที่ยว มีจำนวน 34 วัด 5. กลุ่มมุเตลู
มีจำนวน 5 คน/กลุ่ม และ 6. กลุ่มหนัง ละครและเพลงไทย มีจำนวน 9 คน/กลุ่ม สะท้อนให้เห็นถึงความหลากหลาย
ทุนทางวัฒนธรรมที่มีอยู่จริงในชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Somsiriwattana et al., (2024) ซึ่งชี้ให้เห็นว่า
ทุนทางวัฒนธรรมครอบคลุมองค์ประกอบต่าง ๆ เช่น อัตลักษณ์ ความคิดสร้างสรรค์ การสร้างคุณค่า การจัดการ
ความรู้ และการสืบทอด ซึ่งเป็นพื้นฐานสำหรับการสร้างผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมระดับภูมิภาค ความสามารถของ
ชุมชนในผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรม และสอดคล้องกับของ Lopattananont & Korakotchamas (2025) ผลวิจัย
บ่งชี้ว่า ซอฟต์แวร์เวอร์ชันของไทยเป็นพลังแห่งความนิยมเป็นหลัก โดยมุ่งเน้นที่การส่งเสริมเศรษฐกิจและการสร้าง
ภาพลักษณ์ด้านวัฒนธรรมมากกว่าการครอบงำแบบเดิม ๆ ในทางการเมืองระหว่างประเทศ ซึ่งแหล่งเรียนรู้
ด้านวัฒนธรรมของชุมชนอำเภอท่าม่วงสามารถบูรณาการระบบนิเวศการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจและการสร้าง
ภาพลักษณ์ด้านวัฒนธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. องค์ประกอบของระบบนิเวศการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างศักยภาพสร้างสรรค์ด้านวัฒนธรรม สำหรับ
โรงเรียนขยายโอกาส อำเภอท่าม่วง จังหวัดลพบุรี ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1. การกำหนดยุทธศาสตร์

การดำเนินงาน 2. หลักสูตรและกิจกรรมการเรียนรู้ใหม่ 3. วิธีการจัดการเรียนรู้ 4. แหล่งการเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมของชุมชน 5. การใช้เทคโนโลยี และ 6. ความร่วมมือของเครือข่ายชุมชน ซึ่งเป็นระบบที่พัฒนาขึ้นเพื่อบูรณาการแหล่งเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมของชุมชนกับการจัดการเรียนรู้ส่งเสริมศักยภาพทักษะอาชีพของผู้เรียนในการสร้างสรรค์ผลงานด้านวัฒนธรรม ด้วยเหตุผลสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ 1. โรงเรียนควรออกแบบหลักสูตรฐานสมรรถนะด้านวัฒนธรรมที่เน้นการจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ และความคิดสร้างสรรค์ 2. ครูส่งเสริมการเรียนรู้โดยใช้แหล่งการเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมเป็นฐาน 3. ส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้เทคโนโลยีสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นตามความสนใจของผู้เรียน โดยสื่อสารผ่านเล่าเรื่องราว ภาพถ่าย เสียง และคลิปวิดีโอ และ 4. พัฒนาความร่วมมือสร้างการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมกับภูมิปัญญา และผู้เชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นในการพัฒนาผู้เรียน เพื่อพัฒนาระบบนิเวศการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างศักยภาพสร้างสรรค์ด้านวัฒนธรรมของผู้เรียน สอดคล้องกับงานของ Setthawatbodee et al., (2023) พบว่า การออกแบบกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดระบบนิเวศการเรียนรู้นำไปสู่การจัดระบบนิเวศการเรียนรู้เพื่อเพิ่มศักยภาพของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 และสนับสนุนโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภูมิภควัธจ ภูมิพงศ์ชกร (2567) พบว่า องค์ประกอบและแนวทางการบริหารจัดการระบบนิเวศการเรียนรู้สู่การพัฒนาการจัดการศึกษาของสถาน ศึกษา นาร่องเพื่อความยั่งยืน ประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ 1. วิธีการจัดการเรียนรู้ 2. การออกแบบหลักสูตรและกิจกรรม 3. การจัดการทรัพยากร 4. ยุทธศาสตร์การดำเนินงาน 5. เทคโนโลยีสารสนเทศ และ 6. ความร่วมมือของเครือข่าย เพื่อให้ส่งผลกับการพัฒนา 3 ส่วน คือ ผู้เรียน ผู้สอน และชุมชน

3. ผลการทดลองใช้ระบบนิเวศการเรียนรู้เพื่อเสริมศักยภาพของนักเรียนด้านทักษะอาชีพเชิงสร้างสรรค์ด้านวัฒนธรรม พบว่า นักเรียนมีการพัฒนาที่ดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยเฉพาะหลังเข้าร่วมกิจกรรมอาชีพสะท้อนถึงประสิทธิภาพของระบบนิเวศการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น แสดงให้เห็นว่าแหล่งเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับมิติซอฟต์แวร์กายได้บริบทของชุมชน ส่งเสริมศักยภาพของนักเรียนอย่างเป็นรูปธรรม เอื้อให้เกิดการเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติจริง (experiential learning) ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งได้ผลลัพธ์สอดคล้องงานวิจัยของ พรรัตน์ จันทรคำ (2566) ที่พบว่า การจัดระบบนิเวศการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 22 จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยรวมอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า ระบบนิเวศการเรียนรู้เหมาะสมกับโรงเรียนในพื้นที่ห่างไกล การมุ่งเน้นพัฒนาทักษะอาชีพควรเชื่อมโยงกับแหล่งเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมของชุมชน

4. ผลประเมินความเหมาะสมของระบบนิเวศการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างศักยภาพสร้างสรรค์ด้านวัฒนธรรม โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ผู้อำนวยการโรงเรียน ครู และผู้เกี่ยวข้อง จำนวน 30 คน พบว่า มีความสอดคล้องกันอยู่ในระดับมากที่สุดทุกรายการ สะท้อนว่าองค์ประกอบของระบบนิเวศการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นทั้ง 6 องค์ประกอบ มีความเหมาะสมทั้งในเชิงเนื้อหาและกระบวนการ ผู้ประเมินเห็นพ้องว่า ระบบนิเวศการเรียนรู้สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาศักยภาพของนักเรียนด้านทักษะอาชีพเชิงสร้างสรรค์ได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะการบูรณาการองค์ความรู้จากชุมชนเข้ากับการเรียนรู้ในโรงเรียน และเชื่อมโยงองค์ความรู้วัฒนธรรมกับทักษะอาชีพในบริบทที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Twarath (2024) เสนอว่า นักการศึกษาและผู้บริหารสามารถร่วมกันสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ในประเทศไทย โดยยึดหลักการศึกษาตลอดชีวิต การทำงานร่วมกันสร้างสรรค์นวัตกรรมและเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง จะช่วยให้ผู้เรียนทุกคนมีโอกาสพัฒนาศักยภาพของตนผ่านการเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์ผลงาน และสอดคล้องกับ Spencer-Keyse et al., (2022)

ระบบนิเวศการเรียนรู้เป็นแนวทางปฏิบัติสำหรับการศึกษาในอนาคต ที่เกิดจากความร่วมมือของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่หลากหลายในการส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม 3 ด้าน คือ 1. ทักษะ ความรู้ และวิธีการที่สนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิต และกำกับตนเอง 2. แนวทางการเรียนรู้ในระบบนิเวศ และ 3. ระบบนิเวศการเรียนรู้ จะเป็นกลไกสำคัญในการสร้างความร่วมมือกับชุมชนทุกภาคส่วนในการพัฒนาศักยภาพผู้เรียนร่วมกันเพื่อนำไปสู่ความยั่งยืนของสังคม

องค์ความรู้จากการวิจัยสู่การพัฒนา

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากงานวิจัยนี้คือ ได้โมเดลระบบนิเวศการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างศักยภาพสร้างสรรค์ด้านวัฒนธรรม สำหรับโรงเรียนขยายโอกาส อำเภอน้ำขุ่น จังหวัดลพบุรี ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1. ยุทธศาสตร์การดำเนินงาน 2. หลักสูตรและกิจกรรมการเรียนรู้ใหม่ 3. วิธีการจัดการเรียนรู้ 4. แหล่งการเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมของชุมชน 5. การใช้เทคโนโลยี และ 6. ความร่วมมือของเครือข่ายชุมชน โดยทุกองค์ประกอบเชื่อมโยงและมีความสัมพันธ์กัน เพื่อเป็นแนวทางให้โรงเรียนขยายโอกาส อำเภอน้ำขุ่น จังหวัดลพบุรี ได้บูรณาการการดำเนินงานให้สอดคล้องตามแนวคิดระบบนิเวศการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างศักยภาพสร้างสรรค์ด้านวัฒนธรรมบนฐานแหล่งการเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมของชุมชน และความร่วมมือของเครือข่ายชุมชน เพื่อส่งเสริมซอฟต์แวร์ของไทยให้เชื่อมโยงกับการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ รวมถึงการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

ภาพที่ 2 โมเดลระบบนิเวศการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างศักยภาพสร้างสรรค์ด้านวัฒนธรรม สำหรับโรงเรียนขยายโอกาส อำเภอน้ำขุ่น จังหวัดลพบุรี
ที่มา: (โมเดลโดยผู้วิจัย)

ผลจากโมเดลนี้ ผู้วิจัยได้นำระบบนิเวศการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างศักยภาพสร้างสรรค์ด้านวัฒนธรรมไปทดลองใช้ในการพัฒนาศักยภาพทักษะอาชีพของนักเรียนโรงเรียนวัดโพธิ์เกษตร อำเภอน้ำขุ่น จังหวัดลพบุรี ผ่านกิจกรรม 4 ทักษะตามความต้องการ และความพร้อมของผู้เรียน ครู ภูมิปัญญา และสภาพแวดล้อมของโรงเรียนและชุมชน เพื่อสร้างความรู้ ประสบการณ์จากการปฏิบัติจริงของผู้เรียน ได้สร้างสรรค์ผลงาน/ผลิตภัณฑ์ด้านวัฒนธรรม และสามารถนำไปต่อยอดเป็นอาชีพ สร้างรายได้ เพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจชุมชน และสังคมในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. โรงเรียนขยายโอกาส อำเภอน้ำขุ่น จังหวัดลพบุรี ควรพิจารณานำระบบนิเวศการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างศักยภาพสร้างสรรค์ด้านวัฒนธรรมของงานวิจัยนี้ มาเป็นแนวทางปฏิบัติ โดยส่งเสริมและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมชุมชนที่สอดคล้องกับมิติซอฟต์แวร์ และสร้างความร่วมมือเครือข่ายชุมชนให้มีความเข้มแข็งนำมาเชื่อมโยงกับหลักสูตรของโรงเรียนอย่างเป็นระบบเพื่อสร้างทุนทางวัฒนธรรม และสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

2. โรงเรียนขยายโอกาส ควรมีการวางยุทธศาสตร์การดำเนินงานของโรงเรียนให้ชัดเจน และยื่นหยุ่นยุทธศาสตร์ควมมุ่งเน้นการบูรณาการระหว่างโรงเรียน ชุมชน และภาคีเครือข่าย เพื่อสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้โดยยึดหลักการทำงาน ตั้งเป้าหมายร่วมกัน และมีการประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ทั้งเชิงปริมาณ และคุณภาพเพื่อวัดผลการพัฒนาทักษะอาชีพ และศักยภาพของผู้เรียนในการสร้างสรรค์ผลงานและผลิตภัณฑ์ด้านวัฒนธรรม

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนขยายโอกาส ชุมชน ผู้ปกครอง และองค์กรภายนอกในการส่งเสริมการเรียนรู้ด้านวัฒนธรรม เพื่อวิเคราะห์รูปแบบเครือข่ายที่มีประสิทธิภาพ บูรณาการองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมสอดคล้องกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ หรือบริการที่ส่งเสริมเศรษฐกิจของชุมชน ตลอดจนวิเคราะห์ศักยภาพของโรงเรียนในการเป็นแหล่งสร้างผู้ประกอบการด้านวัฒนธรรมรุ่นใหม่

2. ศึกษาการบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยี AI, AR/VR เกม หรือส่งเสริมโรงเรียนให้พัฒนาสื่อการเรียนรู้แพลตฟอร์มดิจิทัลที่สามารถเชื่อมโยงภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ากับความต้องการของผู้เรียนเพื่อสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมของชุมชนที่น่าสนใจ และเหมาะสมกับผู้เรียนและสังคมยุคดิจิทัล

กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ผู้ให้การสนับสนุนทุนในการทำงานวิจัยปีงบประมาณ 2567 และขอขอบคุณกลุ่มเป้าหมายทุกกลุ่มที่ให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูลเป็นอย่างดี

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. (2566). *กรอบนโยบายและยุทธศาสตร์การอุดมศึกษา พ.ศ. 2566-2570*. กระทรวงฯ.
- คณะกรรมการการวิสามัญ. (2567). *แผนกลยุทธ์การส่งเสริมซอฟต์แวร์แห่งชาติเพื่อประโยชน์ด้านเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคงแห่งชาติ*. สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.
- พรรัตน์ จันทร์คำ. (2566). การพัฒนาระบบนิเวศการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพของ โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 22 จังหวัดแม่ฮ่องสอน. *วารสารนวัตกรรมการจัดการศึกษาและการวิจัย*, 5(4), 885–896.
- พีระ เจริญวัฒนกุล. (2565). “ยุทธศาสตร์ Soft Power” ของไทย และความหนักใจในการสร้าง Moral Authority ด้านการต่างประเทศ. *วารสารวิเทศปริทัศน์*. 6(65), 1-5.
- ภูมิภวัช ภูมิพงศ์ชสร. (2567). รูปแบบการบริหารจัดการระบบนิเวศการเรียนรู้สู่การพัฒนาการจัดการศึกษา ของสถานศึกษานำร่องเพื่อความยั่งยืนในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา. *วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์*, 7(5), 3038–3055.
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2547). *พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547*. สำนักงานฯ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). *ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ. 2561–2580* (พิมพ์ครั้งที่ 2). สำนักงานฯ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2564). *สภาพการจัดนิเวศการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับบริบทประเทศไทย*. สำนักงานฯ.
- Lopattananont, T., & Korakotchamas, P. (2025). A Pathway to Thai Soft Power: An Exploration of Soft Power Proposals in Post-COVID Thailand. *Journal of Business, Innovation and Sustainability (JBIS)*, 20(1), 59-91. <https://doi.org/10.71185/jbis.2025.273991>
- Nye, J.S. (2004). *Soft Power: The Means to Success in World Politics*. Public Affairs.
- Setthawatbodee, S., Klangphahol, K., Ju-ngam, B., Phadungsilp, P., & Sawasdee, A. (2023). The Study of Learning Ecosystem of Educational Institutions in Pathum Thani Province. *Education journal Faculty of Education, Nakhon Sawan Rajabhat University*, 6(1), 102–113. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/edunsrujo/article/view/258633>
- Somsiriwattana, U., Hongsiwat, A., Chandrachai, A., and Pungpapong, V., (2024). Identifying Cultural Capital and Community Capability Factors Related to the Performance of Thai Cultural Textile Products: A Preliminary Study. *Review of Integrative Business and Economics Research*, 14(2), 298-316.
- Spencer-Keyse, J., Luksha, P., & Cubista. J. (2022). *Learning Ecosystems: An Emerging Praxis for The Future of Education*. INEE.
- Twarath, S. (2024). *Reflection on Constructionism in Thailand for Building a Life-long Learning Ecosystem*. Office of Knowledge Management and Development.